

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio trigesimaoctaua.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

uocetur motus angeli, quia per talem successione[m] operationum angeli circa diuersa corpora, & in diuersis locis manifestatur successiue natura angeli in diuersis locis. Et primus quidem motus est continuus. Secundus autem non est, sed discretus, quia est successio diuersorum motuum consequenter se habentium, siue cum interpolatione temporis, siue non, neuter tamen istorum motuum est in angelo sicut in subiecto, sed solum sicut in principio effecti- uo per effectum manifestato.

4 Hoc supposito patent duæ cõclusiones de motu angeli, vna est quod motus angeli non potest esse in instanti, quod patet sic, motus angeli vel dicitur motus localis alii cuius corporis localiter translatus per angelum, vel successio duorum motuum, sed constat quod neutrum horum potest esse in instanti. Ergo &c.

5 Secunda conclusio est, quod motus angeli de loco ad locum potest esse pertranseundo medium, vel non pertranseundo. Si enim motus angeli dicitur successiua translatio corporis de loco ad locum, sic necesse est quod pertransit medium quod est inter terminum à quo, & terminum ad quem, cum hoc fit de essentiali ratione continui motus. Si verò motus angeli uocetur successio diuersorum motuum causatorum ab angelo, sic angelus potest transire medium si uult, vel non pertransire. Tribus enim corporibus existentibus contactis A. & B. & C. angelus si uult potest primo mouere A. deinde B. & tertio C. & tunc non transit de A. in C. nisi per B. medium potest etiam si uult mouere primo A. deinde C. non moto B. & tunc non transit medium.

6 Ad Argumentum dicendum quod solum probat quod motus non competit angelo ut subiecto, quod concessum est, sed attribuitur ei ut principio effectiui per effectum manifestato. Secundum hoc exponenda sunt dicta Magistrum in litera.

Sententia distinctionis XXXVIII.
In generali & speciali.

NVNC uerò ad propositum. Superius ostendit Magister quorum sit scientia dei. Hic uerò intendit inquirere quomodo se habeat scientia ad res scitas, & diuiditur in duas. Primo inquit utrum scientia dei sit causa scitorum. Secundo ostendit qualiter causa sit. Secunda ibi, Præterea queri solet. Prima pars est principalis lectionis, & diuiditur in duas. Primo inquit de causalitate diuinæ scientiæ, secundo de infallibilitate. Secunda ibi, adhuc autem quod supra dictum est. Prima diuiditur in duas. Primo mouet questionem, & obicit ad alteram partem. Secundo obicit ad partem contrariam. Tertio soluit. Secunda ibi, quod si ita est. Tertia ibi, hæc igitur quæ uidetur. Secunda uerò pars principalis in qua inquit de infallibilitate diuinæ scientiæ diuiditur in duas. Primo ponit obiectionem probantem fallibilitatem diuinæ scientiæ. Secundo soluit. Secunda ibi, ad quod dicimus.

2 **I**N SPECIALI uerò sic procedit, & querit primo utrum scientia Dei sit causa rerum, an e conuerso, & probat primo quod prescientia Dei sit causa rerum etiam necessaria, quia nec aliqua futura essent, nisi ea Deus presci- uisset, & impossibile est ea non euenire, & ad hoc adducit multas auctoritates Aug. postea obicit in contrarium. Probat enim primo, quod scientia Dei non est causa rerum, quia sic esset causa malorum, quia scientia Dei est tam malorum quam bonorum, nec res sunt causæ scientiæ Dei, quia sic temporale & creatum esset causæ æterni. Inducit etiam auctoritates Origenis ad probandum quod res scitæ sunt causa scientiæ, postea soluit & dicit quod scientia simplicis no- titiæ non est causa rerum, nisi forte causa sine qua non, non enim Deus quenquam cogit peccare, quia scit eum peccaturum, sed scientia beneplaciti bene est causa rerum, & quod dicit Orig. res esse causam scientiæ Dei, intelligendum est de causa sine qua non. Postea ostendit quod scientia est fallibilis, quia res potest euenire aliter. Vnde quauis Deus sciat aliquem lecturum, potest non legere. Item si non potest aliter euenire quam Deus presciuit, necessario cuncta eueniunt, & si posset aliter euenire scientia dei falleretur. Postea soluit & dicit quod cum dicitur impossibile est quod Deus presciuit non euenire, quod in omnibus similibus distinguitur

dum est, si enim intelligatur coniunctim, impossibile est quod sit scientia dei simul, & contrarius euenus rerum, si uerò diuisim, possibile est quod id quod scitur posset non euenire, & per hoc possunt solui omnes propositiones. Et in hoc terminatur &c.

QVÆSTIO PRIMA.
Vtrum scientia Dei sit causa rerum.
Thom. 1. q. 14. ar. 3.

Circa distinctionem istam primo queritur, utrum scientia Dei sit causa rerum. Et uidetur quod non, quia omnis causa habet aliquem actum per quem potest producere effectum si sit perfecta causa, vel cooperatur ad productionem effectus si sit imperfecta, sed scientia Dei nullum actum habet quo possit producere vel cooperari ad productionem rerum, ergo &c. Maior patet, sed scire diuinum principalis se extendit ad ea quæ non sunt factibilia ut ad essentialiam diuinam, & ea quæ sunt in essentialia diuina, quam ad creaturas, ergo scire non est actus operans nec cooperans ad productionem rerum scitarum.

2 **I**N CONTRARIUM est quod dicit Aug. 15. de Trin. quod uniuersas creaturas corporales & spirituales, non quia sunt ideo nouit eas Deus, sed ideo sunt, quia nouit.

3 **R**ESPONSIO. Scientiam Dei esse causam rerum nemo ambigit, qui ponit Deum esse causam rerum, cum scientia Dei sit essentialiter ipse Deus, sed hoc non intendit querere quæstio, sed intendit quod cum in omni causa sit dare rationem secundum quam causat, sicut ignis secundum quod est calidus calefacit, sic licet in Deo omnia essentialia sint unum secundum rem, differunt tamen secundum rationem, propter quod aliquid attribuitur Deo ratione unius, quod non attribuitur ei ratione alterius, dicimus enim quod Deus intelligit intellectu, & uoluntate uult, non autem intelligit uoluntate, nec uult intellectu, quauis intellectus & uoluntas sint unum secundum rem in deo, & ideo querit hæc quæstio, utrum scientia dei sit ei ratio causandi res scitas.

4 Et dicendum quod scientia dei est causa creaturarum per modum dirigentis, uoluntas autem est causa per modum inclinantis & inducentis, Neutra autem est immediata causa, potentia uerò est causa rerum, sicut exequens & immediatè mouens, hæc autem patet. Primo propriis rationibus, deinde quadam ratione communi.

5 Prima conclusio patet sic, quia omnis habitus uel cognitio que habet rationem artis respectu aliquorum habet rationem dirigentis respectu factionis eorum, hoc patet ex ratione artis que ponitur. 6 Ethic. quod ars est recta ratio factibilium, sed scientia dei habet rationem artis respectu creaturarum cum sint ad deo factibiles, propter quod dicitur Sa. 7. omnium est artifex, &c. ergo scientia dei habet rationem causæ dirigentis respectu creationis rerum, Nisi quod notandum est quod aliter dirigit in factione rerum scientia, & aliter idea. Idea enim dirigit solum per modum exemplaris, quod ut sic nihil est ipsius agentis, sed solum obiectiue sese habet ad ipsum, scientia uerò uel ars dirigit ut habitus quo habetur uera & certa cognitio de exemplari & ex plato, & est aliquid ipsius operantis, & se habet ad ipsum subiectiue secundum nostrum modum intelligendi.

6 Secunda conclusio sic patet, omne agens liberè mouet ad agendum per id quod est in eo summæ libertatis, sed Deus agit res liberrimè, & non ex aliqua necessitate, ergo ad earum productionem mouet uoluntas que est summæ libertatis.

7 Tertia conclusio patet, scilicet, quod nec scientia nec uoluntas sint immediata causa rerum, quia illi actus qui secundum suam propriam rationem æqualiter se habent ad credibilia & non creabilia non sunt secundum suam propriam rationem principium seu causa producendi aliquid, quia qua ratione essent ratio producendi creabilia, eadem ratione essent causa seu principium producendi non creabilia, cum ad utraq; habeant similem habitudinem, sed actus intelligendi diuini & uolendi considerati secundum suam propriam rationem æqualiter se habent ad crea

ad creabilia, & non creabilia, quia precise considerati secundum suas proprias rationes transeunt solum secundum rationem in hac & in illa, & non secundum rem. Non enim transeunt in hac & in illa nisi tanquam in cognita & volita, & quantum precise pertinet ad rationem cognoscendi & volendi non transeunt aliter in ea, ergo prædicti actus considerati in deo secundum suas proprias rationes, non sunt ei ratio producendi immediate aliquid.

8. Quarta conclusio patet sic, conuertendo rationem prius factam, illud cuius actus transit in alterum, potest esse immediata ratio producendi alterum, sed inter illa de quibus nunc agitur, & quæ concurrunt ad productionem creaturæ quæ sunt scientia, voluntas, & potentia, sola potentia est illud cuius actus transit in alterum, ergo &c. Minor patet per diffinitionem potentie actiue, quæ ponit philo. 5. Meta. quod potentia actiua est principium transmutandi alterum secundum quod alterum, sicut enim hæc diffinitio est propria potentie actiue create, quæ supponit subiectum quod transmutat, sic ratio potentie actiue increate quæ nihil supponit est ratio producendi alterum secundum quod alterum. Hæc autem patet vnicæ ratione quæ talis est, quæ ordinem realem habent inter se & respectu actionis scientia, voluntas, & potentia, in illis in quibus differunt realiter, talem ordinem rationis habent inter se, & respectu actionis in deo, in quo solum differunt secundum rationem, sed in nobis in quibus tria prædicta differunt realiter, est talis ordo realis eorum respectu actionis, quod scientia est solum dirigens respectu actionis, voluntas verò inclinans ad agendum. Sed neutrum horum immediate elicit actionem per quæ res producitur, sed hoc tantum facit potentia motiua & executiua, ergo similis ordo secundum rationem est inter ista tria ut sunt in Deo, scilicet, quod scientia est dirigens, voluntas verò inclinans, & neutrum horum est immediata ratio producendi, sed solum potentia exequens.

9. AD ARGUMENTUM DICENDUM quod eo modo quo aliquid est causa, habet actum quo operatur vel cooperatur ad producendum effectum, scientia autem non est causa aliquid cuius immediata, sed remota, & solum per modum dirigentis, & ideo actus eius qui est scire non operatur, nec cooperatur immediate ad productionem alicuius rei, sed solum mediate & directiue, nec tamē oportet quod respectu omnium scitorum sit directiuum practice (hoc est ad operandum) sed eorum solum quæ subsunt voluntati inclinanti & potentie exequenti. Hæc enim tria concurrunt ad productionem cuiuslibet rei ab agente per intellectum, & liberè, essentia autem diuina & illa quæ sunt in ipsa non subsunt potentie diuine ut sint vel non sint, sed solum creaturæ, ideo &c.

QUESTIO SECUNDA.

Verum Deus sciat enuntiabilia.

Thom. 1. q. 14. ar. 14.

Secundo queritur verum Deus sciat enuntiabilia. Et videtur quod non, quia intellectus componendo & diuidendo format enuntiationem, sed Deus non intelligit componendo aut diuidendo, ergo non intelligit enuntiabilia.

2. Item illa sola cognitio est attribuenda Deo, in qua non est possibilis error, sed circa cognitionem enuntiabilium est possibilis error, non autem circa cognitionem simplicem quidditatum (ut patet ex tertio de anima) ergo sola cognitio simplicium quidditatum est Deo attributa.

3. IN CONTRARIUM est quod dicitur in psalmo, Deus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ, &c. Sed in cogitationibus hominum continentur multe enuntiationes & multi syllogismi, ergo Deus omnia talia nouit.

4. RESPONSIO. Dicenda sunt tria. Primum est, quod Deus habet cognitionem enuntiabilium. Secundum est quod non habet eam componendo & diuidendo sicut nos, & ex hoc tertio ostenditur quod scientia Dei non est discursiua. Primum patet dupliciter. Primo sic, Deus perfectissime nouit omnes res & omnium rerum habitudines, sed in habitudinibus rerum consistit ratio enuntiabilium, ex hoc enim quod res est eadem rei per se vel per accidens consistit ratio enuntiabilis secundum affirmationem, & ex eo quod res est diuersa à re, & nullo modo eadem consistit ratio enuntiabilis secundum negationem,

ergo Deus nouit omnia enuntiabilia tam affirmatiua, quam negatiua. Secundo sic, Deus scit quicquid est in potestate intellectus nostri, sed formare enuntiationem de enuntiabilibus est in potestate intellectus nostri, ergo Deus scit vtrumque (scilicet, enuntiationes & enuntiabilia).

5. QUANTUM ad secundum considerandum est quid est intelligere componendo & diuidendo, & quæ est causa sic intelligendi, intelligere enim componendo & diuidendo non est solū intelligere composita, aut diuisa, quia hæc deus intelligit, tamē non intelligit per compositionem, aut diuisionem, oportet ergo hanc compositionem, aut diuisionem accipere ex parte intellectus ex quo non accipitur ex parte rei intellectæ: ex parte autem intellectus possumus hæc compositionem dupliciter intelligere, vno modo ut intellectus componens aliqua duo, ut animal cum asino, vel diuidens asinum ab homine ut hoc faciat duabus intellectibus realiter à se differentibus, quæ per sui aggregationem constituent tertiam, sicut dicitur quod totum scutum habens varios colores in suis partibus simul videtur per vnam speciem aggregatam ex multis, & hunc modum non credo esse verum, quia plures visiones non possunt simul esse in oculo, nec plures intellectiones simul in intellectu nostro naturaliter, & si essent non sufficerent ad componendum vel diuidendum inter aliqua, quia ut apparet ex secundo de anima cap. de sensu communi, oportet quod comparatio quorumcumque secundum conuenientiam, aut differentiam fiat per indiuisibile animæ, & indiuisibile operatione, & indiuisibile tempore. Alio modo & probabilius potest intelligi compositio & diuisio ex parte intellectus, ut non ponamus plures actus simul in intellectu facientes vnum per aggregationem, sed dicamus quod intellectus intelligens, componendo & diuidendo intelligit ea quæ componit aut diuidit vno actu simplici per essentiam, qui tamen virtute continet duos actus præcedentes, quibus seorsum intelligebamus hominem & seorsum animal vel asinum, propter quod talis actus dicitur compositus aut diuisus. Et ponitur simile, nos enim dicimus humidum & siccum esse qualitates simplices, molle autem qualitatem compositam, quæ tamē in essentia sua est æquæ simplex ut vultur alia, sed pro tanto dicitur composita, quia aliquo modo continet virtualiter humidum & siccum, in quantum enim molle facile cedit, retinet naturam humidam, in quantum autem terminatur termino proprio retinet naturam sicci, & similiter in proposito, qui tertius actus continet virtualiter duos præcedentes, ideo dicitur compositus, quauis sit simplex in essentia sua. Quocumque autem horum modorum dicatur intellectus intelligere componendo & diuidendo, constat quod causa sic intelligendi est debilitas & imperfectio virtutis intellectus, ex qua provenit quod intellectus non intelligit vno actu, & simul quæcumque rei conueniant aut discoueniunt, sed intelligit diuersa intelligibilia diuersis actibus qui aggregantur ad constitutionem tertii, si ponatur primus modus intelligendi per compositionem & diuisionem, vel ex necessitate supponuntur tertio actui, qui eos virtualiter continet, & nisi illi præcessissent, iste tertius non esset: Ex hoc sic arguitur, intellectus qui vno actu & simul omnia intelligit, impossibile est quod intelligat componendo & diuidendo, sed talis est intellectus diuinus, ergo &c. & sic patet secundum.

6. EX EODEM apparet tertium, scilicet quod Deus non intelligit discurrendo, quia intellectus discurrens non simul omnia intelligit, sed ex noto venit in cognitionem ignoti, omnis enim discursus est propter non habitum, sed intellectus diuinus simul omnia intelligit, ergo non discurret. Item actus intelligendi discursiuus supponit actum intelligendi componentem & diuidentem, sicut compositio & diuisio supponunt indiuisibilitatem intelligentiam, cui ergo non conuenit intelligere componendo & diuidendo, ei non conuenit intelligere discurrendo, sed Deo non conuenit intelligere componendo & diuidendo, ut probatum est, ergo &c.

7. AD PRIMVM argumentum patet solutio, solum enim probatur quod Deus non intelligit enuntiabilia componendo & diuidendo, sicut intellectus noster, quod conuenit ei propter suam imperfectionem quæ à Deo longè relegata est.

8. Ad

Ad secundum dicendum quod omnium cognitio tam simplicium, quam enunciabilium est Deo attribuenda, quum hoc sit perfectio, sed modi includentes imperfectionem sunt ab eo relegandi, & ille circa enunciabilia est intelligere componendo & diuidendo, ex quo prouenit error, quum hoc sit ex imperfectione virtutis intellectuales, quae non statim perfecte attingit ad omnia quae possunt conuenire rei, vel disconuenire, propter quod hic modus Deo non conuenit.

QUESTIO TERTIA.
Vtrum Deus sciat futura contingentia.
Thom. 1. q. 14. art. 13.

TERTIO queritur vtrum Deus sciat futura contingentia. Et videtur quod non, quia omne scitum a Deo ex necessitate eueniet, sed nullum futurum contingens de necessitate eueniet, ergo nullum futurum contingens est a deo scitum, minor patet ex propriis rationibus terminorum, probatio maioris, accipiamus aliquod futurum scitum a Deo, puta quod Sortes curret cras, aut ergo necessario curret, aut possibile erit eum non currere, si necessario curret haberetur propositum, si non necessario, sed possibile est eum non currere, ponatur in esse, quia secundum regulam Aristotelis possibili posito in esse, quod sequitur non est impossibile: ponatur ergo in esse, quod Sortes non curret, sed Deus scit quod curret, ergo scientia dei fallitur, quod est impossibile.

Item omnis conditionalis, cuius antecedens est necessarium, & consequentia necessaria, & ipsam consequens est necessarium, sed haec est quaedam conditionalis si deus praesciuit A fore. A erit, cuius antecedens est necessarium, tum quia aeternum, tum quia praeteritum, & consequentia necessaria, quia oppositum consequentis non stat cum antecedente, ergo consequens est necessarium, & eodem modo arguam de quolibet futuro contingente.

Item ex maiore de necessario, & minore de inesse sequitur conclusio de necessario, vt dicitur primo priorum. Vnde sic, omne scitum a Deo, necessario est verum, sed A fore est scitum a Deo, ergo necessario est verum, quod A erit, & sic idem quod prius. Si dicatur quod haec est duplex, scitum a Deo necessario est verum, quia potest esse de deo & sic est vera & composita sub hoc sensu scitum a Deo in quantum scitum necesse est esse verum, vel potest esse de re, & sic est diuisa & falsa sub hoc sensu, id quod est scitum a Deo necesse est esse verum. Sed contra hoc arguitur sic, ista distinctio solum habet locum in formis separabilibus, siue quibus potest esse subiectum, non autem in formis inseparabilibus, nullus enim distinguit hanc, cygnum album possibile est esse nigrum, quia albedo non est separabilis a cygno, nisi secundum rationem, vnde quod non potest simul esse cum albo non potest simul esse cum cygno, sed esse praescitum est inseparabiliter conditio se habens ad omne futurum, ergo illa distinctio non habet hic locum.

IN CONTRARIUM est, quia illa quae fiunt ab agente libero & habente dominium sui actus possunt non fieri (haec enim est natura liberi arbitrii) sed multa fiunt ab agente libero, & habente dominium sui actus (vt merita & demerita nostra) ergo possunt non fieri, fiunt ergo contingentiter, sed talium Deus habet cognitionem, cum remuneret merita, & puniat demerita, & ab aeterno cognoscit ea antequam fiant, alioquin scientie eius aliquid accresceret, ergo Deus cognoscit futura contingentia.

RESPONSIO. ad solutionem huius quaestionis duo praemittenda sunt. Primum est, quid vocamus futurum contingens, & quot sunt modi futuri contingentis. Secundum est de modo cognoscendi contingentis.

QUANTUM ad primum sciendum quod antequam res sit in actu secundum esse suum existentem, solum habet esse in causis suis, & dicitur futura. Causarum autem inuenitur triplex gradus, quaedam enim sunt causae necessariae in se, & in ordine ad effectum, sicut est motus caeli in comparatione ad eclipses, & ad alios effectus, qui ex motu orbis necessario eueniunt, & effectus praesistentes in talibus causis sunt quidem futuri, sed non contingentes, imo sunt necessarii. Alii sunt causae quae non sunt necessariae saltem per comparationem ad effectus, vt eos necessario producat,

imò possunt non producere, & effectus praesistentes in talibus causis sunt futuri, & contingentes. Et horum est triplex differentia, quia quaedam causae contingentes determinatae sunt ad producendum suos effectus, vt frequenter, nec deficiunt nisi raro (vt quod homo generetur cum quinque digitis solum) hoc enim euenit vt in pluribus, raro autem euenit vt generetur cum pluribus, vel paucioribus quinque, effectus igitur talium causarum dum praesistent in eis sunt futuri & contingentes, sed quidam eorum sunt contingentes frequenter, quidam vero raro, alii vero sunt causae quae de se nullam habent determinationem ad hunc effectum producendum vel non producendum, sed indifferenter sese habent ad vtrumque, sicut est liberum arbitrium, vt fortes potest currere, vel non currere, & effectus praesistentes in talibus causis sunt futuri & contingentes ad vtrumlibet, sunt ergo in vniuerso futura contingentia quaedam frequenter, quaedam raro, quaedam ad vtrumlibet. Patet etiam quod contingens ad vtrumlibet nunquam dicitur per comparationem ad causam agentem ex necessitate naturae, illa enim semper est determinata ad vnum, nisi impediatur quod fit vt raro, sed dicitur per comparationem ad causam agentem liberam, quae potest agere & non agere, quae vt fit nunquam aliquid producit, cum sit aequè indifferens ad opposita, propter quod quae ratione produceret vnum ad alterum. Quantum ad secundum, scilicet de modo cognoscendi contingentis, sciendum est quod contingens & quaelibet res alia potest cognosci dupliciter. Vno modo in causa sua. Alio modo in sua existentia. Alio enim modo cognosco de milite, quod debeat pugnare quando video eum armari, & alio modo quando video eum actu pugnare.

HIS SUPPOSITIS descendendum est ad quaeestionem, circa quam primo inquiretur vtrum de futuris contingentibus possit haberi certa cognitio solum ex causis suis. Secundo vtrum Deus habeat cognitionem de futuris contingentibus secundum suam actualem & propriam existentiam, & tertio quomodo fiat certitudo diuina scientiae cum contingentia rerum.

Quantum ad primum dicunt quidam quod de contingente non potest haberi certa cognitio per causam suam, sed solum coniecturalis, quod probant sic, quicumque cognoscit rem aliquam per talem causam quae posita effectus vel res illa potest poni, vel non poni, non habet de illa rem certam cognitionem sed fallibilem & coniecturalem, sed qui cognoscit futurum contingens solum per causam suam cognoscit ipsum solum per talem causam quae posita adhuc contingens potest poni vel non poni, cum sit impediibilis, ergo &c. Et ideo dicitur quod si Deus haberet solum cognitionem de futuro contingente per causam suam contingentem & impediibilem, non haberet de eo certam cognitionem.

Sed istud non videtur, quia sicut ex causa necessaria sequitur effectus necessarius infallibiliter, sic ex causa impediibili determinata ad vnum si non sit impedita, sequitur effectus contingens infallibiliter, nisi quod haec infallibilitas est ex suppositione, prima autem est secundum se & absolute, & eodem modo a causa indifferente & impediibili si determinetur & non impediatur sequitur suus proprius effectus infallibiliter, igitur sicut in causa necessaria praecognoscitur effectus necessarius certa cognitione, sic cognita causa impediibili, & omnibus quae eam impediunt possunt, & insuper ea quae eam impediunt, vel non impediunt, certitudinaliter potest cognosci quis effectus eueniet vel non eueniet & similiter cognita causa indifferente & impediibili si cum ea cognoscantur omnia quae eam determinare possunt & determinabunt, & omnia quae eam impediunt possunt & quae impediunt vel non impediunt, potest infallibiliter cognosci quis effectus eueniet. Nunc autem deus non solum cognoscit causam contingentem in se & absolute, quia sicut ea vel per eam non cognoscitur infallibiliter alii quis effectus nisi tantum coniectura probabili (vt bene dicit alii) sed cognoscit omnia quae eam determinare possunt & quae determinabunt, insuper cognoscit omnia quae eam impediunt possunt & quae impediunt vel non impediunt, ergo Deus in causa contingente sic cognita potest certitudinaliter cognoscere effectum futurum contingentem. Item deus non

coga

cognoscit alia à se nisi per cognitionem suæ essentia, futura ergo contingentia si nouit, nouit per notitiam suæ essentia, aut ergo per hoc q̄ essentia sua est eorū causa, aut per hoc q̄ est eorum exemplar, non per hoc q̄ est eorum exemplar, ut probatum fuit supra dist. 33. ergo per hoc q̄ est eorum causa, ergo prima imò tota cognitio quam habet Deus de futuris contingētibus est per eorum causam, & sic patet primum.

11. Quantum ad secundum, scilicet vtrum Deus cognoscat futura contingentia quantum ad eorum actuale existentia. Sciendum q̄ potest habere duplicē intellectū, vnum vtrum Deus cognoscat futura contingentia quantum ad suam actuale existentia, id est, ea actu existere, & sic constat q̄ non, quia intellectus dicens esse quod nō est, est falsus, sed futura contingentia nondum sunt actu, alioquin non essent futura sed presentia, ergo si Deus intelligeret ea actu existere intellectus eius esset falsus, q̄ est impossibile, Deus ergo non cognoscit futura contingentia quantum ad eorum actuale existentiam sic q̄ cognoscat ea actu existere. Alius potest esse intellectus, scilicet q̄ Deus cognoscat futura contingentia quantum ad suam actuale existentia non q̄ Deus cognoscat ea iam actu existere, sed quia deus ab æterno nouit illam propria & distinctam & actuale existentiam quā habebunt processu temporis in seipsis, & hoc modo Deus cognoscit futura contingentia quantum ad eorum actuale existentiam. Cuius ratio est, constat enim q̄ Deus cognoscit contingens dum est præsens puta sortem currere, alioquin ego cognoscerem illud quod Deus ignoraret, si ergo non cognoscebat hoc prius quando fuit futurum, sequeretur quod aliquid accreuisset suæ scientiæ quod est impossibile.

12. Quidam tamen dicunt q̄ quantum ad istam cognitionem requiritur q̄ res creatæ sint præsentis deo quantum ad suas proprias & actuales existentias, quia prima cognitio quæ est per causam, est vel esse potest rei absentis, ista autem secunda cognitio est rei tantum præsentis. Qualiter autē futura contingentia possint esse deo præsentia ab æterno, secundum suas proprias & actuales existentias declarant sic, æternitas est duratio indiuisibilis tota simul existens, & ideo quicquid coexistit æternitati coexistit toti, constat autem q̄ omnia quæ temporaliter sunt, æternitati coexistunt eo q̄ ipsa semper existit, propter quod quicquid quandoq̄ existit coexistit æternitati, igitur quæcunq̄ sunt per differentias temporū toti æternitati coexistunt, sed non coexistunt toti nisi ab æterno coexistenter ei, ergo quæcunq̄ sunt secundū differentias temporū, ab æterno coexistunt Deo cuius esse & cognitio sunt in æternitate, & hoc est quod consuetum est dici, q̄ æternitas tota simul existens ambit totum tempus, sic igitur dicunt q̄ futura contingētia sunt ab æterno Deo præsentia secundum actuale suā existentia, ac per hoc sunt ab eo determinatē cognita, quia vt actu sunt non sunt ad vtrumlibet, sed sunt determinata ad vnum.

13. Sed hic videtur esse duplex defectus. Vnus est de hoc quod dicitur quod futura sunt ab æterno deo presentia secundum suum esse actuale, quia quod nihil est in se nulli potest realiter & actualiter coexistere. coexistere enim presupponit existere, sed futura non solū contingētia, sed quæcunq̄ generantur, ab æterno nihil fuerunt in se secundum esse actuale, sed solum in potentia dei creatis, ergo nō poterunt ab æterno deo eo existere secundū presentialem suā actuale existentia.

14. Item quæcunq̄ coexistunt vni & eidem sic q̄ nunquam est verū de vno eorum q̄ coexistit illi, quin sit verum de altero, illa necessario coexistunt sibi, sed si omnia coexistunt Deo ab æterno nō est verum dicere, q̄ dies hodiernus coexistit vel coexistat Deo, quin illud idem sit verum de die hesterno, ergo dies hodiernus & hesternus simul sibi inuicem coexistunt & coexistunt, hoc autem est impossibile, ergo & illud ex quo sequitur, scilicet q̄ omnia ab æterno realiter coexistant Deo. maior patet, quando enim duo coexistunt tertio sic q̄ vno eorum coexistente, aliud nō coexistit, tunc non oportet q̄ illa duo coexistentia sibi inuicē, sicut durationi meæ coexistit Pascha & Pentecostes, sed coexistente vno aliud nō coexistit

bat, & ideo non oportet q̄ sibi inuicem coexistant, sed si nunq̄ vnum coexistit mihi, quin aliud similiter pro tunc mihi coexistere, necesse esset q̄ illa sibi inuicem simul coexistere, & hæc fuit maior minor autem de se manifesta est, si enim semper & ab æterno oia coexistunt deo nunq̄ vnū coexistit, quin aliud coexistat, sequitur ergo conclusio.

15. Item similitas (cum sit relatio) requirit extrema in actu, si sit actualis similitas, sed creature nō fuerunt ab æterno in actuali existentia, ergo non fuerunt simul cum eo.

16. Alius defectus est, quia dato q̄ futura hoc modo essent presentia deo ab æterno, istud tamē nihil faceret ad hoc, vt determinatē & certitudinaliter cognosceretur ab ipso, propter quod tamen illud ponitur, quia cognitio rerū à Deo in nullo dependet ab existentia rerum, vnde dato q̄ Deus nihil produxisset aut producturus esset, nihilominus deus habuisset ita perfectā & determinatā cognitionem de rebus quantum ad eā quidditatem, & quantum ad existentiam actualem quā habere potest sicut nunc habet, alioquin futuritio rerū secundum aliquā differentiam temporis esset causa distinctæ cognitionis in deo, quod est inconueniens, & tamē si nihil fuisset aut futurū esset res non essent deo presentes ab æterno realiter secundū alia quod esse actuale, quia nullum habiturū essent in tempore, & illa presentia nō ponitur nisi quia æternitas ambit totum tempus, propter quod quicquid ponitur esse secundum aliquā differentia temporis, ponitur semper esse præsens æternitati, cū igitur idem sit apud cognitionē diuinā, posita presentia rerum, vel nō posita, frustra ponitur futura contingentia esse ab æterno Deo presentia ad hoc vt sint ab eo determinatē cognita.

17. Ad rationem in oppositū cum dicitur quicquid coexistit æternitati, coexistit toti, & quicquid coexistit toti, coexistit ab æterno ei. Dicendū q̄ cum æternitas sit duratio nō habens partē & partem intra se, nec habens principium & finē quibus claudatur, ideo totalitas æternitatis potest accipi dupliciter. Vno modo excludendo partem. Alio modo excludendo principium & finē. Et secundū hoc dupliciter dicitur aliquid coexistere toti æternitati. Vno modo, quia non coexistit vni parti tantū, & sic quicquid coexistit æternitati, coexistit toti, quia nō coexistit parti tantū, eo q̄ æternitas partes nō habet. Alio modo dicitur aliquid coexistere toti æternitati, quia coexistit ei, vt nō habet principium nec finē, & sic quicquid coexistit toti æternitati, coexistit ei ab æterno line principio, & coexistit in æternū sine fine, sed hoc modo non quicquid coexistit æternitati, coexistit toti, quia temporalia quæ quandoq̄ sunt, & pro tunc coexistunt æternitati, quia tunc dum æternitas est, licet coexistant toti æternitati prout coexistunt ei non secundum partem, cum non coexistunt ei toti, vt non est habens principium nec finem, & ideo non coexistunt ei ab æterno.

18. Sic igitur patet qualiter Deus cognoscit futura contingentia, quia cognoscit ea determinatē quantum ad suas proprias & determinatas actualitates quas habebit, nec cognoscit ea per hoc q̄ sint ei ab æterno presentia realiter, sed per hoc q̄ essentia diuina, vt causa est sufficiens ratio representandi intellectui diuino determinatē singula modo quo dictū fuit prius. De cæteris singularibus licet etiā essentia diuina sit prima et sufficiens ratio intelligendi ea, tamen nihil prohibet, q̄ Deus ea cognoscat in causis creatis contingētibus, cognitio tamen vtrorūq̄ dependet à cognitione diuinæ essentie.

19. Q̄ YANTVM ad tertium, scilicet an scientia dei imponat necessitatem rebus scitis. Notandum quod scientia Dei comparatur ad res dupliciter. Vno modo, vt causa. Alio modo, vt cognitio infallibilis & certa, & neutro eorum modorum imponit necessitatem rebus. Quod nō vt causa patet primo sic, aliqua futura dependent à solo Deo sicut à causa, alia verò dependent ab ipso mediantebus causis secundis, sed scientia diuina neutris imponit necessitatem, ergo &c. Minor probatur quantum ad vtrāq̄ partem. quod enim scientia dei vt causa non imponat necessitatem futuris quæ dependent à solo Deo, probatur sic, scientia dei non est causa eorum quæ sunt à Deo, nisi mediante voluntate, vt patet ex supra dictis, sed voluntas dei nō necessario vult quicquid Deus scit, sed liberē vult & potest non velle omne aliud ab ipso, ergo scientia dei, vt cau

Su. d. 31.

q. 2. 31.

vt causa non imponit necessitatem rebus futuris, vnde et angelus & angeli qui inter omnes res creatas videntur esse effectus necessarii non sunt necessarii producti, sed liberi, nisi forte necessitate suppositionis, supposito enim quod Deus voluerit ea producere, necessarium est quod producantur non necessitate absoluta, sed necessitate prædictæ suppositionis.

20 Item patet de his quæ producuntur à Deo median-
tibus causis secundis sic, omnis effectus futurus contingens & contingenter eueniens, cuius aliqua causa per se est impediibilis potest impediri, sed eorum quæ sunt à Deo median-
tibus causis secundis multa sunt quæ præter scientiã diuinã habent causas impediibiles, vel per actionem contrariã, vel per dispositionem materiæ, ergo talia nõ obstante causalitate diuinæ scientiæ contingenter eueniunt. Minor de se patet, sed maior probatur, quia euenire contingenter est euenire cum possibilitate deficiendi, sed effectus qui dependet ex pluribus causis quacunque earum existente impediibili, & ita ponente deficere potest non euenire, & ita cum euenit, euenit cum possibilitate deficiendi, quare &c. Scientia igitur Dei, vt causa non imponit rebus aliquam necessitatem.

21 Itē nec prout est cognitio, infallibilis & certa quod est difficilius, non enim videntur posse stare simul, q̄ res possit aliter euenire, quã præscita scit, & q̄ præscientia nõ possit falli, propter quod est intelligendum q̄ in Deo ponimus duplicem cognitionem. Vnam qua apprehendit absolute rerum quidditates & essentias quæ potest vocari indiuisibilem intelligentiam. Aliam qua apprehendit habitudines rerum, secundum quas possunt adinuicem componi vel diuidi, & componuntur vel diuiduntur pro aliquo tempore, & hæc quæ cognitiones licet nõ differant ex parte Dei, qui omnia vno simplici intuitu cognoscit, tamen differunt ex parte cognitorum. Prima autem harum cognitionum nulli rei necessitate imponit, & tamen non potest falli, quia sub prima cognitione non cadit rem euenire vel non euenire, sed solum natura rei quantum ad suum quod quid est, & ideo siue res eueniat, siue non, talis cognitio non fallitur.

22 Itē nec secunda cognitione imponit necessitatem, nec fallitur. Cuius ratio est, quia circa eandem rem stant simul necessitas suppositionis, & contingencia simpliciter sed de eo quod est necessarium ex suppositione, potest haberi certa & infallibilis cognitio, ergo infallibilis & certa cognitio de aliqua re potest stare cum contingencia, cuius simpliciter, maior patet, quia sortem currere dum currit necessarium est ex suppositione, et vniuersaliter omne quod est quando est, necessarium est nõ simpliciter, sed ex suppositione, sortem tamen currere est simpliciter contingens, liberè enim currit, ergo circa eandem rem stant simul necessitas suppositionis & contingencia simpliciter, & hæc fuit maior. minor similiter patet, quia de cursu fortis dũ est, potest haberi & determinata & infallibilis cognitio, quia necessarium est sortem currere supposito quod currat, ita q̄ pro illo tempore non potest non currere, & sicut est de præsentis cursu fortis, quod potest infallibiliter cognosci propter suam determinationem & necessitatem suppositionis, sic est de omni futuro quantumcunque simpliciter contingente, si respectu eius possit inueniri aliqua necessitas suppositionis, inuenitur autem respectu cognitionis diuinæ, quia vt prius dictum fuit à causa impediibili, & simpliciter quoad hoc contingente supposito, q̄ non sit impedita, sequitur effectus infallibiliter & necessario necessitate prædictæ suppositionis, & similiter à causa indifferente & ad vtrumlibet (supposito quod determinetur, & non impediatur) sequitur infallibiliter determinatus effectus, intellectus ergo cui notæ sunt prædictæ suppositiones potest infallibiliter quodcumque futurum cognoscere, sicut visus meus, qui videt sortem currere infallibiliter nouit cursum fortis, talis autem est intellectus diuinus, qui non solum nouit causam futuri contingentis secundum se, sed nouit perfectè omnem cursum omnium causarum quæ possunt impedire vel non, & quæ impediunt vel non impediunt, etiam quæ determinabunt liberum arbitrium nostrum vt angeli, & quæ non, propter quod infallibiliter cognoscit omne futurum.

23 Causa autem horum est vniuersalitas diuinæ cognitionis, quã nihil subterfugit, sicut enim est de causa vt deficiat in causando, sic est de cognitione vt fallatur in iudicando de productione effectus per causam suã. Causa autem cuius ordinem nihil subterfugit, non potest deficiere vel impediri in causando, quia ois causa quæ impeditur, impeditur per aliquid quod subterfugit ordinem suæ causalitatis. Et ideo vna causa particularis impedit aliam, sed nulla impedit causã vniuersalẽ, sub cuius ordine vtraque continetur. Verbi gratia, ponamus q̄ sit aliqua constellatio quæ fecit istam herbam florere propter suam caliditatem, ex motu autè corporis cælestis superuenit alia constellatio quæ sua frigiditate impedit herbam ne vltra florescat, sed potius vt flos decidat, hic vna causa particularis impedit aliam, quia vna nõ continetur sub alia. Sed nunquid propter hoc impeditur effectus corporis cælestis, quod continet vtramque constellationem? non, sed impletur, quia effectus eius fuit, vt vsq; ad hoc floreret, & postea decideret: & ideo adhibuit contrarias causas particulares, quarum vna aliam impedit, vtraque tamen subseruit rei causæ vniuersali. Et est simile in agente à proposito: volo comburere medietatem alicuius ligni, & ideo adhuc ignem, quantum est de se comburere totum lignum, nisi impeditur, sed cum iam combussit medietatem, appono aquam extinguentem ipsum, impeditur ergo effectus ignis, sed nõ meus, imò completur omnino. sic est de qualibet causa, quod nunquã potest impediri, nisi per illud quod subterfugit ordinem suæ causalitatis, & sicut est de causalitate in producendo effectum, sic est de cognitione in iudicando de productione effectus, quia si aliquis cognoscat particulariter & solum causam effectus futuri contingentis, potest decipi in iudicando de productione effectus, sicut causa impeditur in producendo, & sic non decipi-
mur, sed intelligens qui nouit hanc & alias quæ impedire possunt, & vniuersaliter totum cõcursum causarum proueniens ex ordine superioris causæ quæcumq; sit illa, talis intellectus non potest decipi, sicut nec ordo ille impediri, & talis est intellectus diuinus respectu omnium generaliter, & forte intellectus angelicus respectu omnium purè naturalium.

24 AD PRIMVM argumentum cum dicitur omne scitum à Deo de necessitate eueniet. Dicendum q̄ falsum est, loquendo de necessitate absoluta & simpliciter, imò sicut scitũ est euenire, sic eueniet, et ideo quod scitum est euenire necessario, necessario eueniet, & quod scitum est euenire contingenter, eueniet contingenter, alioquin scientia dei falleretur, quæ nõ solum est de euentu rerum, sed etiã de modo euentus. Et quod dicitur vltius, si nõ necessario euenit, potest nõ euenire, ponatur ergo in esse, Dicendũ q̄ si ponatur in esse illo modo qui est possibile, nõ sequitur aliquod impossibile, est autem possibile, non euenire loquendo simpliciter & absolute, sed stante suppositione nõ est possibile, & ideo sic nõ est ponendũ. si enim præscitum est euenire, præuisus est ordo causarum talis, quo posito & stante nõ potest illud nõ euenire, sed necessario eueniet necessitate suppositionis prædictæ, quæ stat eũ contingencia simpliciter, & est simile de contingente præsentis, sortes enim dũ currit, nõ necessario currit simpliciter & absolute, imò liberè currit potes nõ currere, & tamẽ non potest poni in esse, q̄ non currat stante suppositione q̄ currat, alioquin cõtradictoria simul verificarentur de eodem, quod est impossibile.

25 Ad secundum, cum dicitur q̄ omnis conditionalis cuius accedens est necessarium, & consequentia est necessaria, & consequens est necessarium, concedatur, si tamẽ accedens sit necessarium simpliciter, & vt ex ipso inferatur consequens, & cũ dicitur q̄ hæc est necessaria Deus præscitit A fore. Dicendũ est q̄ est vt sic, & est vt nõ, si enim est necessaria adiuncto modo necessitatis erit vera. dicẽdo sic, Deus præscitit necessario A fore. Hæc autem est duplex, quia si modus necessitatis determinaret cõpositionem verbi ad subiectũ, vera est & cõposita sub hoc sensu, necessarium est deũ præscire A fore, & adhuc hæc necessitas non est nisi ex suppositione, & nõ simpliciter, quia, vt infra videbitur, deus potest nescire q̄ scit, & scire q̄ nescit, & ideo nõ necessario scit talia, sed liberè, sicut liberè vult ea fore vel non fore, si autẽ determinet materiam verbi. f. A fore, sic est

Inf. in. 2a
d. 3. q. 7a

d. 59. q. 3a